

УДК 347.956.71

Т. Стоянова,кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗУПИНЕННЯ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВІ В АПЕЛЯЦІЙНІЙ ІНСТАНЦІЇ

Цивільне процесуальне законодавство чітко регламентує порядок учинення процесуальних дій під час судового розгляду, їх послідовність і зміст, процесуальні права й обов'язки учасників процесу, а також спрямовує судовий розгляд на забезпечення повного, всебічного та об'єктивного з'ясування необхідних обставин, усуваючи з нього все, що не має істотного значення для вирішення справи [1, с. 323].

У практиці розгляду й вирішення цивільних справ виникає немало випадків, коли під час розгляду справи по суті виявляються такі обставини, які не дають можливості суду постановити по справі рішення, а тягнуть за собою ускладнення, перешкоди.

Останні зміни в цивільному процесуальному законодавстві особливо загострили питання своєчасного та оперативного розгляду судом справ. Ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) проголошує, що кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом. Термін «розумний строк» є відносно новим поняттям для Цивільного процесуального кодексу (далі – ЦПК) України. Тільки останнім часом Україна, виконуючи взяті на себе за Конвенцією зобов'язання, впровадила в цивільне процесуальне законодавство інститут «розумного строку» [2, с. 323]. Отже, передбачається, що розумність тривалості судового провадження має оцінюватися в кожному випадку згідно з конкретними обставинами справи

й з урахуванням критеріїв, що склалися в практиці Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд), а саме: 1) складність справи; 2) поведінка заявника; 3) поведінка (оперативність) державних органів, тобто суду [3, с. 132].

Практика Європейського суду вказує на те, що в розумний строк розгляду справи включається в період надходження до суду позовної заяви й закінчується виконанням рішення суду.

Саме порушення «розумних строків» розгляду справ стало основним фактором, що викликав масове подання позовів до Європейського суду в тому числі й у сфері цивільного судочинства.

На оперативність розгляду судом цивільних справ впливає низка чинників. Одними із засобів, які суд використовує у своїй діяльності і тривалість яких безпосередньо впливає на загальний строк судового розгляду справи, є відкладення розгляду та оголошення перерви в судовому засіданні. Також серед науковців існує думка щодо ускладнення цивільного процесу шляхом його зупинення [1, с. 177].

Метою статті є дослідження процесуальних особливостей зупинення провадження у справі в апеляційному порядку.

Для досягнення поставленої мети ставляться такі завдання: дослідити поняття й мету зупинення провадження у справі, правові підстави зупинення провадження в апеляційній інстанції.

Зупиненням провадження у справі є процесуальна дія, що має наслідком зупинення вчинення судом усіх про-

цесуальних дій до відновлення провадження у справі.

Як зазначає М.К. Треушніков, обставини, які перешкоджають розгляду справи по суті, за своїм характером можуть бути такими, що в момент їх виникнення не має можливості визначити, коли вони відпадуть. У цьому випадку суд не може відкласти розгляд справи й точно визначити новий день судового засідання [2, с. 275].

Зупинення провадження у справі – це тимчасове припинення судом процесуальних дій, що викликано об'єктивними (тобто не залежними від суду і сторін) обставинами, які перешкоджають подальшому розвитку процесу та щодо яких не можна визначити, коли вони зникнуть і настане можливість відновлення провадження у справі.

Метою зупинення провадження у справі є забезпечення сторонам практичної можливості реалізувати свої процесуальні права, в реалізації яких вони обмежені в силу певних обставин (хвороба, відрядження, заміна законного представника тощо), або більш ретельне дослідження обставин справи (вирішення іншої, пов'язаної справи, виконання доручення, наданого в межах розгляду цієї справи, надане іншому судові тощо) [3, с. 275].

Зупинення провадження у справі ділиться залежно від особливості його підстав на обов'язкове та необов'язкове (факультативне).

Факультативне зупинення провадження у справі відрізняється від обов'язкового, через наявні обставини все ж таки можливий її подальший розгляд. Однак якщо його продовжити, то це може вплинути на встановлення дійсних правовідносин учасників процесу.

Зупинення провадження у справі варто чітко відмежовувати від відкладення розгляду справи.

Зазначені процесуальні інститути відрізняються один від одного за низкою ознак: за підставами, суттю, строками й наслідками.

Так, на відміну від відкладення розгляду справи, закон установлює ви-

черпний перелік підстав зупинення провадження у справі, який розширеному тлумаченню не підлягає.

Метою відкладення розгляду цивільної справи є необхідність учинення певних процесуальних дій (заміна відведеного судді, залучення до участі у справі інших осіб). Під час зупинення провадження у справі, за окремим винятком (розшук відповідача, призначення експертизи), виконання процесуальних дій зупиняється.

На відміну від відкладення справи, суд припиняє вчинення процесуальних дій на період зупинення провадження у справі без зазначення строку, на який зупиняється провадження у справі. Строк, на який зупиняється провадження у справі, не зараховується до строків розгляду й вирішення цивільної справи, які встановлені ст. 157 ЦПК України. Згідно з приписами ст. 71 ЦПК України, зупинення провадження у справі зупиняє перебіг процесуальних строків, а в разі відкладення розгляду справи – ні.

Якщо відкладення розгляду справи не впливає на перебіг строків позовної давності, то з моменту зупинення провадження у справі зупиняється й перебіг строків позовної давності.

За можливістю оскарження ухвали про відкладення розгляду справи оскарженню не підлягає, тоді як можливість оскарження ухвали про зупинення провадження у справі прямо передбачена законом.

Отже, зупинення провадження у справі є окремим інститутом цивільного процесуального права, що є одним зі способів ускладнення судового розгляду.

Також хотілось би вказати на те, що інститут зупинення провадження у справі є характерним для розгляду справи в першій інстанції. Стосовно розгляду справи в апеляційному порядку, то законодавчих підстав для застосування інституту зупинення провадження справ у ЦПК України не має.

Тому під час вирішення поставлених завдань будемо виходити із загальних

положень цивільного процесуального законодавства.

Завдання суду апеляційної інстанції визначаються межею дій цього суду щодо перегляду судових рішень, а саме апеляційний суд перевіряє законність і обґрунтованість рішень суду першої інстанції: 1) у межах доводів апеляційної скарги; 2) у межах позовних вимог, заявлених у суді першої інстанції.

Правом апеляційного оскарження користуються сторони, особи, які беруть участь у справі: треті особи, представники сторін і третіх осіб, прокурор, органи державної влади й органи місцевого самоврядування та інші особи, які беруть участь у розгляді справи, а також особи, які не брали участь у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права та обов'язки.

Об'єктами апеляційного оскарження є рішення суду першої інстанції, що не набули чинності, а також ті ухвали, які перешкоджають подальшому провадженню у справі, тобто ухвали суду, вказані в ст. 293 ЦПК України. Скаргу на ухвалу, що не підлягає оскарженню, можна включити в апеляційну скаргу на рішення суду. Об'єктом апеляційного оскарження може бути й частина рішення, наприклад, резолютивна частина та додаткове рішення.

Порядок розгляду справи судом апеляційної інстанції такий самий, що й у суді першої інстанції, за винятком положень, передбачених ЦПК України.

Згідно з ч. 1 ст. 304 ЦПК України, справа розглядається апеляційним судом за правилами, встановленими для розгляду справи судом першої інстанції, з винятками й доповненнями, встановленими главою про апеляційне провадження.

Отже, норми інституту зупинення провадження у справі (ст. ст. 201–204 ЦПК України) діють не лише в суді. Під час застосування правил ЦПК України про зупинення провадження у справі необхідно мати на увазі, що у випадках, передбачених ст. 201 ЦПК України, апеляційний суд зобов'язаний зупинити провадження у справі; за

наявності підстав, визначених ст. 202 ЦПК України, питання про зупинення провадження у справі вирішується апеляційним судом залежно від конкретних обставин справи.

Перелік підстав для зупинення провадження у справі, наведений у ст. ст. 201, 202 ЦПК України, є вичерпним і розширеному тлумаченню не підлягає. Зупинення провадження у справі з підстав, не передбачених законом, тягне за собою скасування судового рішення.

Також у суді апеляційної інстанції застосовуються правило та процедура, викладені в ст. 204 ЦПК України, про відновлення провадження у справі.

Отже, можна дійти висновку, що зупинення провадження у справі – це тимчасове припинення судом учинення процесуальних дій під час судового розгляду з визначених у законі об'єктивних підстав, які перешкоджають подальшому розгляду справи і щодо яких неможливо передбачити їх усунення.

Межі зупинення провадження у справі не повинні призводити до зменшення розумного строку розгляду справи.

Ключові слова: провадження, апеляційна інстанція, суд, цивільне процесуальне законодавство.

Статтю присвячено аналізу процесуальних особливостей зупинення провадження у справі в апеляційній інстанції. Зроблено висновок, що зупинення провадження у справі – це тимчасове припинення судом учинення процесуальних дій під час судового розгляду з визначених у законі об'єктивних підстав, які перешкоджають подальшому розгляду справи і щодо яких неможливо передбачити їх усунення.

Статья посвящена анализу процессуальных особенностей приостановления производства по делу в апелляционной инстанции. Сделан вывод, что остановка производства по делу – это временное прекращение судом совершения процессуальных действий в ходе судебного разбирательства по

определенным в законе объективным основаниям, препятствующим дальнейшему рассмотрению дела и в отношении которых невозможно предусмотреть их устранение.

This article analyzes the procedural characteristics of the suspension of the proceedings on appeal. It is concluded that the suspension of the proceedings – a temporary cessation of taking court proceedings during the trial of the identified objective basis in the law that prevent the further proceedings and for which it is impossible to predict their elimination.

Література

1. Бичкова С.С. Цивільне процесуальне право України : [навчальний посібник] / С.С. Бичкова. – К. : Атіка, 2006. – 323 с.

2. Цивільний процес України. Академічний курс : [підручник для студентів юридичних спеціальних вищих навчальних закладів] / за ред. С.Я. Фурси. – К. : КНТ, 2009. – 634 с.

3. Коваль І. Право на справедливий суд: практика Європейського суду з прав людини щодо України / І. Коваль // Право України. – 2006. – № 10. – 132 с.

4. Луспенник Д.Д. Настільна книга професійного судді при розгляді цивільних справ (складання судових процесуальних документів за новим ЦПК України) / Д.Д. Луспенник. – Х. : Харків юридичний, 2005. – 177 с.

5. Гражданский процесс / под ред. М.К. Треушникова. – М., 2007.

6. Науково-практичний коментар «Цивільного процесуального кодексу України». Станом на 01. 01. 2012 / за заг. ред. В.В. Богатиря. – К. : Видавничий дім «Професіонал», 2012. – 275 с.